

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІПА

«31» 08 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 Релігієзнавство
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма Релігієзнавство
спеціалізація -
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	I
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі:

Харьковщенко Євген Анатолійович, д.ф.н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (підпис, ПІБ, дата) (Маслішова Т.В.) «30» 08 2022 р.

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробники:

Харьковченко Євген Анатолійович, доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри релігієзнавства.

Затверджено

« 26 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства

Євген Харьковченко (Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №2

Голова науково-методичної комісії Грига Маслікова (Грига МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Схвалено на 2022-2023 н.р. Зр. №2 від 31.08.2022р.

Маслікова Г.Г. Грига

ВСТУП

1. Мета дисципліни — формування цілісного уявлення студентів про релігієзнавство як науку та навчальну дисципліну, її основні проблеми та зв'язок із іншими галузями гуманітарного циклу. Опанування студентами методів професіонального дослідження, формування розуміння сутності релігійних течій та проблем сучасного релігійного життя.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни.

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають відповідати загальним вимогам до знань та вмінь, що висуваються при навчанні у вищих навчальних закладах.
2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо релігійних феноменів, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії в житті людини, використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією, критичного ставлення та прогнозування стосовно релігійних подій та явищ; використання іншомовних фахових інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Вступ до спеціальності» зорієнтована на вивчення предмету, структури та історії релігієзнавства, релігієзнавчий аналіз таких питань, як роль релігії в житті суспільства і окремої людини, сутність релігії як явища духовної культури, історія різних конфесій і їх взаємних стосунків, релігійний досвід власного народу та сучасні проблеми релігійного життя в українському суспільстві. Вивчення курсу передбачає з'ясування з точки зору релігієзнавчої науки питань походження та еволюції релігій, їх віровчення, культу на основі теологічних, філософських, наукових концепцій та підходів.

4. Завдання (навчальні цілі) – ознайомити студентів з основними категоріями і поняттями релігієзнавства, історією становлення релігієзнавства як науки відмінної від філософії і теології, сформулювати уявлення про методи релігієзнавчих досліджень. Навчити студентів орієнтуватися у сучасних підходах до вивчення релігії, надати цілісну систему знань про сутність і значення релігії в духовно-культурному житті суспільства, загально-теоретичні основи функціонування релігійних організацій, конституційні гарантії та правове регулювання діяльності релігійних організацій в Україні і за кордоном. У результаті вивчення дисципліни студенти мають не лише продемонструвати масив теоретичних знань, але й засвоїти та використовувати ці знання при вирішенні професійних завдань, вдаватися до діалогу з віруючими різних конфесій як засобу досягнення консенсусу, громадянської злагоди в суспільстві.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 1. Усвідомлення структури релігієзнавства та його теоретичних основ.

ФК 4. Здатність критично осмислювати основні поняття, теорії та методи релігієзнавства, ідеї та висновки релігієзнавчих праць.

ФК 10. Здатність виявляти потенційні зв'язки предметних знань релігієзнавства і їх застосування при аналізі актуальних суспільних проблем.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	особливості предмету релігієзнавства, його місце в системі	Лекції, семінари,	Усні доповіді, дискусії,	10

	соціально- гуманітарних дисциплін;	самостійна робота	письмова контрольна робота, іспит	
1.2	базові релігійно-наукові поняття, їх сутність;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, порівняльна таблиця, іспит	5
1.3	основні концепції дослідження релігії; основні релігійно-наукові джерела	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит	10
1.4	сутність і значення релігії в духовно-культурному житті суспільства;	Лекції семінари, самостійна робота	Усні доповіді, письмова контрольна робота, іспит	10
1.5	загально-теоретичні основи функціонування релігійних організацій;	Лекції семінари, самостійна робота	Усні доповіді, складання порівняльної таблиці, іспит	10
Вміти:				
2.1	обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії в житті людини; застосовувати теоретичні знання при вирішенні професійних завдань;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, іспит	10
2.2	аналізувати діяльність релігійних організацій та їх вплив на культуру і розвиток соціуму;	Лекції, семінари, Самостійна робота	Усні доповіді, іспит	5
2.3	вдаватися до діалогу з віруючими різних конфесій як засобу досягнення консенсусу, громадянської злагоди в суспільстві.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит	10
2.4	здійснювати пошук, систематизацію та інтерпретацію додаткової інформації, необхідної для вивчення проблематики курсу	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
комунікація:				
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої релігійно-наукової літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
3.2	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
3.3	формулювати і аргументувати власну думку в ході дискусії з проблем релігії та їх сучасної суспільної ролі; вести полеміку стосовно даних питань на основі	Семінари	Дискусії	5

	володіння категоріально-поняттєвим апаратом курсу.			
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу стосовно питань курсу;	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
4.2	вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
Програмні результати навчання														
ПРН 5. Знати і застосовувати у професійній діяльності основні поняття, теорії та методи релігієзнавства.	+				+					+			+	
ПРН 6. Характеризувати основні етапи історії релігій світу, особливості історичної типології релігійних уявлень.		+				+			+					
ПРН 7. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти, пов'язані з розвитком релігій та конфесій, використовувати їх для розв'язання складних завдань у спеціалізованих сферах професійної діяльності.			+					+			+			+
ПРН 8. Критично оцінювати й аналізувати інформацію різних джерел з релігієзнавчої проблематики.				+			+					+		
ПРН 10. Аналізувати місце релігієзнавства в системі гуманітарного знання та суспільну роль релігієзнавця.	+				+									+
ПРН 15. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі релігієзнавства.		+					+						+	

7.Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння** 2.1-2.4); (**комунікація** 3.1-3.3); (**автономність та відповідальність** 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 – 25 / 45 балів
2. **Самостійна робота №1:** РН 1.2, 2.1, 3.1, 4.1 – 13 / 20 балів
Самостійна робота №2: РН 1.4, 2.2, 3.1, 4.1 – 13 / 20 балів
3. **Контрольна робота:** РН – 1.1, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4 - 9 / 15 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) самостійну роботу (скласти порівняльну таблицю основних концепцій походження релігії та обґрунтувати власну світоглядну позицію щодо будь-якої з даних теорій; здійснити письмовий аналіз діяльності Міжнародної асоціації історії релігій та Українська асоціація релігіє знавців), 3) контрольну роботу, з урахуванням коефіцієнту 0,6.

Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$
- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2. Організація оцінювання

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 2, 4, 6, 7, 8 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«5» x 5 = 25	«9» x 5 = 45
Самостійна робота	До теми 1-4: Скласти порівняльну таблицю основних концепцій походження релігії. Обґрунтувати власну світоглядну позицію щодо будь-якої з даних теорій.	«13» x 1 = 13	«20» x 1 = 20
	До тем 5-8: Здійснити письмовий аналіз діяльності Міжнародної асоціації історії релігій та Українська асоціація релігієзнавців.	«13» x 1 = 13	«20» x 1 = 20
Контрольна робота	До тем 1-8	«9» x 1 = 9	«15» x 1 = 15
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100

Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60
--	--	-----------------	------------------

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

9-8 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

7-6 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

5-4 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

3-1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (скласти порівняльну таблицю основних концепцій походження релігії та обґрунтувати власну світоглядну позицію щодо будь-якої з даних теорій; здійснити письмовий аналіз діяльності Міжнародної асоціації історії релігій та Українська асоціація релігіє знавців):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

15-12 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

11-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань. Робота містить суттєві помилки.

3. Контрольна робота:

15-13 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

12-10 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному

розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності 9-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. РЕЛІГІЄЗНАВСТВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: ЗМІСТ, МЕТОДОЛОГІЯ				
1	Тема 1. Предмет та структура релігієзнавства	2		4
2	Тема 2. Генеза релігієзнавства	2	2	2
3	Тема 3. Інституційний рівень релігієзнавства	4	2	5
4	Тема 4. Релігійне життя в сучасній Україні	4	2	4
	Самостійна робота №1. Скласти порівняльну таблицю основних концепцій походження релігії. Обґрунтувати власну світоглядну позицію щодо будь-якої з даних теорій.			5
Частина 2. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕЛІГІЇ				
5	Тема 5. Теорії релігії: основні поняття	4	2	5
6	Тема 6. Ідея Бога в історичному розвитку	4	2	2
7	Тема 7. Культ як складова релігії	2	2	4
8	Тема 8. Релігійні організації. Церква в її формуванні та розвинутих релігіях	6	2	10
	Самостійна робота №2. Здійснити письмовий аналіз діяльності Міжнародної асоціації історії релігій та Українська асоціація релігієзнавців.			5
	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	30	14	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарських занять – **14 год.**

Самостійна робота – **46 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Академічне релігієзнавство України. Історія і сьогодення. Колективна монографія. – К., 2006. – 245 с.
2. Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя. – К., 2002.
3. Історія релігій світу: Навч. посіб. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко. – К: «Центр учбової літератури», 2014. – 536 с.
4. Історія, устрій і правовий статус християнських церков: Навчально-методичний посібник з конфесійно-практичного релігієзнавства для студентів філософського факультету. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко, І.М. Фенно; за ред. докт. філоф. наук, проф. М.В. Лубської. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 728 с.
5. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наукова думка, 1994-2006, 1 – 6 видання.

6. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник. – К., 2003.
7. Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2019.
8. Хосе Казанова. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація. - Львів.: Видавництво Українського Католицького Університету, 2019.
9. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. - К., 2004.
10. Müller F. M. Introduction to the Science of Religion. Four Lectures delivered at the Royal Institution, with two essays on false analogies, and the philosophy of mythology. London. - 1873.
11. Tiele C. Crundzuge der Religionswissenschaft. Tiibingen und Leipzig. - 1904.
12. Chantepie de la Saussaye P.D. Manual of the Science of Religion. Vol. 1 / Translated from the German by Beatrice S. Colyer-Fergusson. – 1891.

Додаткова:

1. Академічне релігієзнавство – К., 2000.
2. Дисциплінарне релігієзнавство. Навчальний посібник (за ред. А.Колодного). – К., 2010.
3. Єленський В. Релігія і українське суспільство. // Людина і світ. – 1996. – № 1-2.
4. Закович М.М. Релігієзнавство. - К., 2002.
5. Іванишин В. Українська церква і процес українського відродження. – Дрогобич, 1990.
6. Історія релігії в Україні. (за ред. А.И.Колодного). – К., 1999.
7. Колодний А. М. Історіософія релігії. Монографія / А. М. Колодний. – К.: УАР, 2013. – 386 с.
8. Конфесіологія релігії (за ред. А.Колодного та Л.Филипович). – К., 2009.
9. Костюк О. В. Релігійний міф: становлення та трансформація / О. В. Костюк. – К.: Міленіум, 2010. – 150 с.
10. Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства. – К., 2007.
11. Предко О.І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри. – К., 2005.
12. Релігієзнавство України. В 2-х книгах. Книга друга: Релігієзнавча наука років незалежності. Колективна монографія. За наук. ред. Валерія Климова та Анатолія Колодного. – Київ, 2010. – 258 с.
13. Хосе Казанова. По той бік секуляризації. – К., 2016.
14. Церковне (канонічне) право: Підручник. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 640 с.